

Editörden...

Sevgili Okurlarımız,

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisinin 2024 yılının son sayısı olan Aralık, 25. Cilt, 4. Sayısı ile yeniden karşınızdayız. Her zaman olduğu gibi, öncelikle dergimize katkı sağlayan yazarlarımıza, hakemlerimize, okurlarımıza, Akademik Danışma Kurulumuza ve Editörler Kurulumuza sizlerin huzurunda teşekkür ediyorum. Editörler Kurulu olarak dergimizi niceliksel ve niteliksel olarak daha üst seviyelere taşımak için yoğun çaba sarf ettiğimizi sizlere bildirmek isterim. Bu sayımızda yer alan makaleleri tanıtmaya geçmeden önce bu sayımızdan itibaren Ölçme ve Değerlendirme Editörü görevini yürüten ve ekibimizden ayrılan *Dr. Öğr. Üyesi Levent ERTUNA* ve *Dr. Öğretim Üyesi İbrahim UYSAL*'a dergimize yaptıkları katkıları ve özverili çalışmalarını için sizlerin huzurunda çok teşekkür ediyorum ve bundan sonraki çalışmalarında başarılar diliyorum.

Dergimizin bu sayısında altı araştırma makalesi yer almaktadır. Bu çalışmalarını kısaca sizlerle paylaşmak istiyorum. Bu sayımızda yayımlanan ilk makale *Sümeyye KOÇ* tarafından yürütülen “*Özel Eğitim Öğretmenlerinin Program Uyarlamaları*” adlı çalışmadır. Özel eğitim öğretmenlerinin öğretim programını uyarlama durumlarını ve bu uyarlamaya neden olan faktörleri belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımından durum çalışması modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, devlet okulunun ortaokul kademesinde görev yapan iki, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev yapan iki olmak üzere dört özel eğitim öğretmeni oluşturmuştur. Çalışmada veri çeşitlenmesine gidilerek birden fazla veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlar; gözlem, görüşme ve özel eğitim öğretim programlarıdır. Verilerin ayrıntılı incelenerek çözümlenmesi gerektiğinden içerik analizi kullanılmıştır. Yapılan gözlem, görüşme ve doküman incelemeleri sonucunda devlet okulları ile özel kurumlardaki özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlerin atlama, genişletme ve yeniden düzenleme program uyarlamaları gerçekleştirdikleri görülmüştür. Uyarlama örüntülerinin ortaya çıkmasında öğretmen yeterlilikleri, öğrenci özellikleri, okul iklimi, program özellikleri ile aile beklentileri etkili olduğu belirlenmiştir. Sonuçlara bakıldığında özel eğitim öğretmenlerinin yazılı(resmi) programı okul ve sınıflarında aynen uygulamadıkları görülmüştür. Farklılığın en önemli nedeninin ise öğrenci yetersizlik alanı ve derecesinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Devlet okullarında ve özel kurumlarda özel gereksinime sahip öğrencilerin, yetersizlik alan ve derecelerinin birbirinden farklı olması genişletme ve yeniden düzenleme uyarlamalarını şekillendirmektedir.

“*Özel Gereksinimi Olan Üniversite Öğrencilerinin Küresel Salgın Sürecindeki Deneyimlerinin İncelenmesi*” adlı ikinci makale *Hasret NUHOĞLU, Demet TAVUKÇU* ve *Neslihan ÖZCAN* tarafından kaleme alınmıştır. Bu çalışmada özel gereksinimli yükseköğretim öğrencilerinin küresel salgın sürecindeki deneyimlerini incelemek ve varsa karşılaştıkları sorunları ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde yer alan bir yükseköğretim kurumunda (vakıf) eğitimine devam eden 14 özel gereksinimli öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada nitel araştırma yöntemi yaklaşımlarından fenomenolojik (olgubilim) desen kullanılmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme formu aracılığıyla toplanmış ve betimsel analizle analiz edilmiştir. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde hem olumlu hem de olumsuz deneyimler yaşadıkları, eşzamanlı ve eş zamansız derslerden belirli düzeylerde yararlandıkları, farklı iletişim kaynakları aracılığıyla öğretim üyeleriyle iletişim kurdukları, ölçme ve değerlendirme sırasında çeşitli sorunlarla karşılaştıkları görülmüştür. Araştırmada elde edilen bulgular alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır. Araştırma bulgularına göre küresel salgın döneminde (KOVİD-19) yükseköğretimde eğitime devam eden özel gereksinimli öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinden genel anlamda etkilendikleri görülmüştür.

Üçüncü makale *Pınar ŞAFAK* ve *Mehmet YAVUZ* tarafından yürütülen “*Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylere Organların Görevlerinin Öğretiminde Sabit Bekleme Süreli Öğretimle Sunulan Artırılmış Gerçeklik Uygulamasının Etkililiği*” adlı çalışmadır. Bu çalışmada zihinsel yetersizliği olan bireylere organların görevlerinin öğretiminde sabit bekleme süreli öğretimle sunulan artırılmış gerçeklik uygulamasının etkililiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma bir özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin bireysel eğitim sınıfında gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya zihinsel yetersizliği olan üç birey katılmıştır. Araştırmada tek denekli araştırma desenlerinden yoklama evreli davranışlar arası çoklu yoklama deseni kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre tüm katılımcıların hedef davranışları başarıyla kazandıkları gözlenmiştir. Katılımcıların, organlar ve görevleri konusu öğretimi sona erdikten sonra da kazandıkları davranışları korudukları ve kazandıkları davranışları farklı materyallere genellebildikleri gözlenmiştir. Bu araştırma sonuçlarına bakarak zihinsel yetersizliği olan bireylere Fen bilimleri konularının öğretiminde sabit bekleme süreli öğretimle sunulan artırılmış gerçeklik uygulamasının etkili olduğu ileri sürülmüştür. Ayrıca zihinsel yetersizliği olan bireylere Fen bilimleri konuları sabit bekleme süreli öğretimle sunulan artırılmış gerçeklik uygulaması kullanılarak öğretim sunulduğunda edinilen davranışların kalıcılığının yüksek olduğu da ifade edilmiştir. Araştırmanın sosyal geçerliliği için katılımcıların öğretmenleri de hedef davranışlar ve sabit bekleme süreli öğretimle sunulan artırılmış gerçeklik uygulaması için olumlu görüş bildirmişlerdir.

“Öğretmen İş Birliği Becerileri Ölçeği: Geliştirilmesi, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması” adını taşıyan dördüncü makale Reyhan BASIK ve Eylem DAYI tarafından yürütülmüştür. Bu çalışmada özel eğitim hizmeti sunan öğretmenlerin iş birliği ile çalışmalarını değerlendirebilecek “Öğretmen İş Birliği Becerileri Ölçeği” geliştirmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda sistemli bir süreç yürütülmüş, araştırmacılar tarafından “Öğretmen İş Becerileri Ölçeği” hazırlanmıştır. Hazırlanan ölçek toplam 513 öğretmene uygulanmıştır. Ön uygulamada, özel eğitim okullarında birlikte çalışan 62 öğretmenden oluşan gruba ulaşılmıştır. Taslak ölçeğin pilotlama aşamasında Türkiye’nin 21 ilinden özel eğitim uygulama okulları ve sınıflarında birlikte çalışan 157 öğretmene ulaşılarak açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Son olarak düzenlemeler yapılarak çevrimiçi erişim izni ile hazırlanan ölçek Türkiye’nin 41 ilinden 294 öğretmen tarafından doldurulmuş, elde edilen verilere doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Maddeler arası ilişkiyi test edebilmek, faktörleri ve bunların altında toplanan maddeleri belirleyebilmek için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda 4 faktörlü 22 maddeden oluşan bir yapı tanımlanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi ile test edilen yapı yüksek düzeyde model-veri uyumu göstermiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ile hesaplanan güvenirliliği ise .97 bulunmuştur. Sonuçta geliştirilen ölçeğin, öğretmen iş birliği becerilerinin ölçülmesinde geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmeye uygun bir ölçek olduğu görülmüştür. Geliştirilen bu ölçeğin Türkiye’de özel eğitim alanındaki öğretmenlerin iş birliği ile çalışma becerilerinin değerlendirilmesinde kullanılabileceği, değerlendirme sonuçlarına göre öğretmenlerin iş birliği ile çalışma becerilerinin desteklenmesine yönelik geliştirilecek müdahalelere yol gösterici olacağı ileri sürülmüştür.

Songül GEÇER, Şule DEMİREL-DİNGEÇ ve Ömer Faruk TAMUL tarafından kaleme alınan beşinci makale “Özel Yetenekli Öğrencilerin Çatışma Çözme Becerileri ve Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi” adını taşımaktadır. Bu çalışmada, özel yetenekli öğrencilerin çatışma çözme becerisi ile liderlik özelliklerinin düzeyi ile bu iki beceriyi etkileyebilecek demografik değişkenlerin etkilerini incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçla nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Öğrencilerin liderlik becerileri ve çatışma çözme becerileri sınıf düzeyi, cinsiyet ve kardeşe sahip olma özelliklerine göre incelenmiştir. Ayrıca iki beceri arasındaki ilişki korelasyon analizi ile incelenmiştir. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabılır durum örnekleme tercih edilmiş ve toplam 147 özel yetenekli ortaokul öğrencisi ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada özel yetenekli öğrencilerin çatışma çözme becerileri ve liderlik özelliklerine ait puanlarının yüksek olduğu ve bu iki beceri arasında pozitif ve orta düzeyde ilişki olduğu görülmüştür. Öğrencilerin çatışma çözme ve liderlik becerileri sınıf düzeyine göre değişmemiştir. Liderlik becerileri cinsiyete göre fark göstermezken; çatışma çözme becerilerini oluşturan alt boyutlardan sadece "uzlaşmaya başvurma" boyutunda kız öğrencilerin lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Katılımcıların kardeşinin olup olmamasına göre incelendiğindeyse hem liderlik becerilerinde hem de çatışma çözme ve alt boyut becerilerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür.

Bu sayıda yer alan altıncı makale olan “Yeni Bir Kavram: Özel Gereksinim Temelli Dezavantajlı Bireylere Yönelik Kolaylaştırıcı Kişi” adlı çalışma Harun İsmail İNCEKARA ve Enver ULAŞ tarafından kaleme alınmıştır. Bu çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin eğitim-öğretimde yeni bir kavram olan özel gereksinim temelli dezavantajlı bireylere yönelik kolaylaştırıcı kişiler hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemleri kullanılan bu çalışmada katılımcılara hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile ilgili sorular sorulmuştur. Araştırmaya İstanbul’da farklı özel eğitim okullarında görev yapan 15 özel eğitim alan öğretmeni (10 erkek ve beş kadın) katılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları, özel gereksinim temelli dezavantajlı bireylere yönelik kolaylaştırıcı kişi uygulamasının sonuçları, yararları, mesleki yeterlikleri, modeli hakkındaki görüşler ve özel gereksinim temelli dezavantajlı bireylere yönelik kolaylaştırıcı kişi modelinin yaygınlaşması olmak üzere beş tema altında toplanmıştır. Özel eğitim öğretmenlerinin, özel gereksinim temelli dezavantajlı bireylere yönelik kolaylaştırıcı kişi uygulamasının, öğrenciyi destekleyici ve cesaretlendirici gibi olumlu sonuçlarının yanı sıra öğrencinin bağımsızlığını engelleme ve gerçekçi olmayan eğitsel hedefler belirleme gibi olumsuz sonuçlarının olduğunu belirttikleri görülmüştür.

Sevgili Okurlarımız, dergimizin zamanında çıkması ve niteliğinin artırılması için yoğun çaba harcayan Editörler Kurulunda yer alan çalışma arkadaşlarıma sizlerin huzurunda bir kez daha çok teşekkür ediyorum. Siz değerli okurlarımıza, yazarlarımıza ve hakemlerimize destekleriniz ve katkılarınız için tekrar teşekkür ediyorum ve süreçteki desteklerinizi ve katkılarınızı sürdürmenizi rica ederek saygılarımı sunuyorum. 2025 yılının Mart ayında yayımlanacak olan 26. cildin ilk sayısında tekrar buluşmayı diliyorum...

Prof. Dr. Hatice BAKKALOĞLU